

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13368,Fabryka-Przyrzadow-i-Uchwytow-Ponar-Bial-w-Bialymstoku.html>
19.05.2024, 14:32

Fabryka Przyrządów i Uchwytów Ponar-Biał w Białymstoku

Hasło wydrukowane w **Tom I**

Fabryka Przyrządów i Uchwytów Ponar-Biał w Białymstoku (obecnie Bison-Biał SA), powstała w 1948 z przedwojennych Zakładów Metalowych Gotlib i Sokólski; produkowała imadła ślusarskie i maszynowe, odkuwki, gwoździe, kieraty i maszyny rolnicze; w 1950 uruchomiono produkcję uchwytów do obrabiarek, do dziś najistotniejszego wyrobu fabryki i produktu eksportowego; w l. 60. i 70. rozbudowano hale produkcyjne, powstały nowe oddziały w Bielsku Podlaskim, Kolnie i Białymstoku (Zakład nr 4); w 1972 fabryka (jako jedna z nielicznych w Polsce) wdrożyła system elektronicznej techniki obliczeniowej.

18-19 XII 1970 załoga Zakładu nr 1 zastrajkowała przeciwko podwyżkom cen; organizatorzy: Jerzy Zacharczuk, Jerzy Zapólnik. Kolejny strajk, 25 VI 1976 w Zakładzie nr 1, objął I i II zmianę (ok. 2 tys. osób), 2 VII 1976 zwolniono z pracy 10 osób (późn. kolejne), 23 pracowników przesunięto na niższe stanowiska.

15 VIII 1980 jako pierwsi w Białymstoku na krótko przerwali pracę robotnicy z Wydz. Odlewni i Szlifierni; 28 VIII 1980 zastrajkowało ok. 400 pracowników I zmiany Zakładu nr 4 (Oddział Uchwytów Precyzyjnych), przewodniczącym KS został Wiesław Lenio, nast. przyłączyli się pracownicy Zakładu nr 1 (ponad 1 tys. osób); zgłoszono postulaty płacowe i dot. zmian kadrowych w kierownictwie FPiU, domagano się zgody na tworzenie wolnych związków zawodowych i transmisji mszy św. w tv; 29 VIII 1980 strajk kontynuował Zakład nr 1; 8-10 IX 1980 kolejnym strajkiem kierował Komitet Robotniczy w składzie: Jan Wołowski, J. Zacharczuk, Tadeusz Jankowski, Stanisław Marczuk, Eugeniusz Simonowicz; nast. KR przekształcił się w Tymczasowe Prezydium Komitetu Założycielskiego „S”, 12 X 1980 Komitet Założycielski wszedł

w skład białostockiego MKZ; wiceprzewodniczącym MKZ został J. Wołowski z FPIU; 19 XI 1980 wiceprzewodniczący Prezydium MKZ został Stanisław Mogielnicki z FPIU. W 1981 do „S” należało ok. 1,9 tys. spośród 2,2 tys. pracowników Zakładu nr 1, w Zakładzie nr 4 ok. 720 spośród 800 zatrudnionych. Od 10 I 1981 załoga FPIU bojkotowała pracę w soboty; 27 I 1981 w 4-godz. strajku ostrzegawczym uczestniczyło 2,7 tys. pracowników. 24 III 1981, podczas kryzysu bydgoskiego, do Zakładu nr 1 przeniósł się MKZ, nast. przekształcił się on w MKS, 27 III 1981 w strajku ostrzegawczym uczestniczyło ok. 2,5 tys. pracowników; 29 III 1981 odprawiono pierwszą mszę św. dla robotników na terenie przyfabrycznym. 26 VI 1981 przewodniczącym ZR został dotychczasowy przewodniczący KZ w FPIU S. Marczuk.

13 XII 1981 internowano 6 pracowników, aresztowano wiceprzewodniczącego KZ Henryka Malinowskiego oraz członka KZ Zbigniewa Simoniuka; ukrywającego się S. Marczuka dyscyplinarnie zwolniono z pracy; działacze „S” ukryli sztandar KZ; w Oddziale Uchwytów Precyzyjnych (Zakład nr 4) odbył się kilkugodz. protest; do kolejnych doszło 13 IV i 13 V 1982; prowadzono zbiórki pieniędzy na pomoc dla działaczy opozycji i ich rodzin; w 1983 ukazało się kilka nr. podziemnego pisma FPIU „Smoluch” przygotowanych przez Stanisława Koca (wznowione 1988-1989). W poł. 1988 powstała tajna Tymczasowa KZ; 24 VIII 1988 ogłosiła pogotowie strajkowe, wystosowano postulaty do dyrekcji zakładu, Rady Państwa i Sejmu PRL, solidaryzując się z załogą Stoczni Gdańskiej im. Lenina, domagano się przywrócenia do pracy S. Marczuka; we IX 1988 Tymczasowa KZ przekształciła się w Tymczasowy Komitet Zakładowy „S” FPIU z Tadeuszem Sosnowskim na czele; 30 IX 1988 Tymczasowa KZ wystąpiła do Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z wnioskiem o rejestrację; 9 X 1988 inż. Andrzej Waluda wszedł w skład RKW; 10 X 1988 doszło do 8-godz. strajku i zmiany z powodu niezrealizowania porozumienia zawartego w VIII 1988.

Po 1989 fabryka znalazła się w kryzysie (w związku z zerwaniem kontraktów z ZSRS, odbiorcy ponad połowy produkcji), z którego wyszła o własnych siłach; w III 1991 przekształciła się w SA, w 1997 większościowy pakiet akcji kupił Metalexport Warszawa; w 2002 fabryka stanęła na

skraju bankructwa, majątek FPIU przejęły pod zastaw banki, akcje należące do Metalexportu – komornik; po licznych strajkach, demonstracjach i zmianach Zarządu sytuacja ekonomiczna zakładu ustabilizowała się – stał się największym w Polsce, należącym do światowej czołówki, zakładem wyspecjalizowanym w produkcji oprzyrządowania technologicznego do obrabiarek, którego wyroby sprzedawano do ponad 50 krajów świata. W ostatnich latach ponowne kłopoty finansowe spowodowały w 2009 sprzedaż Zakładu w Kolnie; w 2010 planowano sprzedaż Zakładu nr 1 w Białymstoku i przeniesienie produkcji do Zakładu nr 4 oraz sprzedaż Zakładu w Bielsku Podlaskim. W 2010 zakłady zatrudniały łącznie ok. 500 osób.

Tomasz Danilecki

[Białystok, Region Białystok](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)